

Välkommen att vara med i EU-rådslaget!

EU-medlemskapet påverkar oss hela tiden. Många politiska beslut i kommuner och landsting är konsekvenser av beslut tagna på EU-nivå. Stora delar av riksdagens dagordning handlar om hur EU-direktiv ska genomföras i Sverige. Unionen förändras kontinuerligt och viktiga förändringar har ägt rum de senaste åren. Inte minst har det blivit uppenbart att det som händer i EU också påverkar den fackliga verkligheten på arbetsplatserna. Detta har blivit påtagligt genom debatten om tjänstedirektivet och domen i det s k Vaxholmsmållet.

Mot denna bakgrund är det viktigt att vi i arbetarrörelsen debatterar den framtida EU-politiken. På samma sätt som vi diskuterar arbetsmarknadspolitik och välfärd behövs en förutsättningslös diskussion om hur en Europapolitik med förankring i organisationen ska utformas.

I juni 2009 är det val till EU-parlamentet och vi socialdemokrater behöver en politisk plattform med brett stöd bland partiets medlemmar. Detta rådslag syftar till att få igång en mer livaktig diskussion om de viktiga frågor som avgörs på EU-nivå. Det är snart femton år sedan folkomröstningen om svenskt medlemskap i unionen, men fortfarande handlar mycket av debatten om ifall medlemskapet är bra eller dåligt. Detta rådslag utgår från att vi är med i EU, oavsett om vi gillar det eller ej.

Frågorna här syftar till att vi i arbetarrörelsen ska diskutera hur vi vill att EU ska se ut och vad socialdemokraterna ska driva för politisk linje i olika frågor inom unionen. Hur kan en s-märkt politik som förmår kritisera den nuvarande marknadsliberala inriktningen, försvara svenska intressen och samtidigt vara konstruktiv utformas?

Rådslaget är utformat så att det ska vara möjligt att klara på en kväll, på ett föreningsmöte eller en arbetsplatsträff. Två områden är i fokus – demokrati och arbetsmarknad. Ett antal discussionsfrågor ställs – utse någon att skriva ner vad ni kommer fram till!

Resultatet av rådslaget kommer att sammanställas och skickas ut till alla som deltagit. Därför vill vi ha in era nedtecknade svar till radslag@eukritiker.se, **senast 5 november 2008**. Ni kan självfallet diskutera materialet och skicka in svaren även senare, men då kommer resultaten inte att ingå i sammanställningen.

Demokrati och makt i EU

Var och hur de politiska besluten ska fattas är avgörande för demokratin. Sedan Sverige gick med i EU 1995 har unionen kommit att påverka allt fler politiska beslut. Beslut tagna på EU-nivå påverkar och ibland framtvingar politiska beslut i såväl kommuner och landsting som i riksdag och regering. Enligt en beräkning från Sveriges Kommuner och Landsting påverkas sex av tio ärenden i kommun- och landstingsfullmäktige av EU-beslut.

Trots detta är kunskapen och det folkliga intresset och engagemanget för hur EU ser ut och vad EU gör lågt. Vi i arbetarrörelsen har en viktig uppgift i att förändra detta genom att föra bredare diskussioner om demokratifrågor inom EU.

De beslutsfattande församlingarna i EU

Det är ingen överdrift att säga att Sverige idag har två ytterligare lagstiftande församlingar förutom Sveriges Riksdag. *Rådet* – dvs de 27 medlemsstaternas regeringar – och *EU-parlamentet* fattar beslut om EUs direktiv (lagar). Nya EU-direktiv föreslås av *EU-kommissionen*, som fungerar som unionens regering.

Varje medlemsland är skyldigt att genomföra EU-direktiven och den som tycker att ett land bryter mot unionens beslut kan gå till *EG-domstolen* som prövar och tolkar om ländernas lagar stämmer överens med EG-rätten. Om domstolen finner att så inte är fallet, är det EG-domstolens uttolkning som medlemsländerna ska följa. Blir Lissabonfördraget verklighet kommer EG-domstolens makt att stärkas samtidigt som Sveriges inflytande minskar då stora länder ges relativt fler röster i rådet.

EU-parlamentet som består av 785 ledamöter, därav 19 svenska, utses genom direkta val vart femte år. Valdeltagandet är i genomsnitt i unionen 45 procent och har legat runt 38 procent i Sverige. Som jämförelse kan nämnas att valdeltagandet till Sveriges riksdag under en längre tid legat runt 80-procentsstrecket. I riksdagsvalet 2006 var valdeltagandet närmare 82 procent.

Höger och vänster i EU

När EU växte fram var det i huvudsak i form av ett handelssamarbete som syftade till att öka handeln mellan Europas länder och skapa en inre marknad med fri rörlighet för arbete, kapital, varor och tjänster. Organisationens utformning har också sin bakgrund i det kalla kriget och medlemmarnas orientering västerut. Det marknadsliberala perspektivet, vilket vi i arbetarrörelsen normalt förknippar med högerpolitik, är starkt och präglar i mångt och mycket dagens EU. Den inre marknaden skulle skyddas genom en gemensam handelspolitik. Genom att sätta fri rörlighet överst på agendan gynnas systematiskt de marknadsliberala krafterna. Det gör att det är svårare att prata höger och vänster i politiken på EU-nivå.

Europeisk vänster har dock arbetat för att stärka de sociala rättigheterna inom unionen. EUs fördrag och den starka högerdominansen i kommission, råd och parlament gör det dock svårt att få gehör för rättighetsfrågor. Nationella regler kring konflikträtt (se vidare nedan) och miljöbestämmelser ses av starka krafter inom EU-systemet som hinder för den fria rörligheten och därmed som brott mot unionens grundtankar.

Mellanstatlighet och överstatlighet i EU

Idag har EU en blandning av beslutsformer beroende på vilken politisk fråga det handlar om. Frågor om den inre marknaden avgörs genom majoritetsbeslut i rådet och parlamentet – dvs genom överstatliga beslut – medan exempelvis EUs budget och beslut om utrikes- och säkerhetspolitik kräver att alla länder är överens – dvs genom mellanstatliga beslut.

Sedan Sveriges inträde i unionen har den överstatliga nivån successivt stärkts och på senare tid har vi exempelvis sett EU ha synpunkter på den svenska bostadspolitikerna med en utbyggd allmännyttan och på presstödet utformning. Sedan tidigare är även den svenska alkoholpolitiken ifrågasatt av EU, vilket fått till effekt att gränserna i princip öppnats för privatinförsel av alkohol.

Det finns också skrivningar i EU-fördragen som syftar till att få medlemsländerna att ha en större samstämmighet i utrikespolitiken. Många kritiker har därför tyckt sig notera att Sveriges oberoende röst i internationella sammanhang tystnat – trots att utrikespolitiken rent formellt är ett mellanstatligt område.

Stora delar av debatten om en ny EU-konstitution – där det gamla förslaget avvisades genom folkomröstningar i Frankrike och Holland, men vars huvuddrag finns kvar i det nya Lissabonfördraget – handlar om hur besluten inom unionen ska fattas i framtiden. Det nya fördrag som riksdagen enligt plan ska besluta om i november 2008 innebär att de överstatliga dragen i unionen stärks och att makt förskjuts från de nationella parlamenten i medlemsländerna till EU. Fördraget skulle även innebära inskränkt självbestämmande på straffrättens område och minskad självständighet i utrikespolitiska frågor och att EU alltmer får karaktären av en militärallians. EG-rätten överordnas även formellt Sveriges grundlag.

Förespråkarna menar att om fler beslut tas på överstatlig nivå så går samarbetet inom EU framåt i snabbare takt, vilket överstatlighetens tillskyndare ser som positivt. De som hellre vill se ett mer mellanstatligt samarbete menar att makten över de politiska besluten ska ligga där demokratin är som starkast – nära medborgarna – och att engagemanget och delaktigheten riskerar att minska om besluten flyttas längre och längre bort.

Maktspel runt EU-institutionerna

Inom EU finns en starkt byråkratisk tradition med experter och tjänstemän som har stor makt och inflytande över politiken, ofta utan insyn från både medborgare och folkvalda. Inom EUs institutioner finns totalt ca 30 000 anställda.

Lobbygrupper och företag spelar också en större roll i beslutsfattandet jämfört med vad vi är vana vid i Sverige. Det finns i dag 14 000 lobbyister i EU-systemet. Att få grepp om lobbyisternas inflytande över EUs politik är dock svårt eftersom det register som avser att synliggöra lobbygrupper

bygger på frivillighet. Men klart är att penningstarka grupper kan påverka de politiska besluten.

Diskutera:

1. Hur kommer det sig att så få röstar i valen till Europaparlamentet?
2. Hur ska socialdemokratiens EU-politik förändras så att parlamentsvalet 2009 blir en framgång?
3. Finns det några nationella intressen som socialdemokratin bör försvara gentemot EU?
4. I vilken riktning bör unionen utvecklas? Ska överstatligheten stärkas eller bör mellanstatligheten och medlemsstaternas inflytande ökas?

EU och den svenska modellen

Den svenska arbetsmarknadsmodellen skiljer sig i grunden från de modeller som de flesta EU-länder har. Parterna – dvs arbetstagare och arbetsgivare – har stor frihet att förhandla och komma överens om spelreglerna på arbetsmarknaden. I Sverige regleras löner genom kollektivavtal och inte genom lag. Detsamma gäller den till stora delar dispositiva arbetsrätten som gör det möjligt för parterna att komma överens om arbetsvillkor genom avtal.

Fackföreningar har i Sverige rätt att vidta stridsåtgärder, såsom strejk, blockad och sympatiåtgärder, för att förmå arbetsgivare att teckna kollektivavtal. Samtidigt råder, utom i två fall, fredsplikt när kollektivavtalet väl är tecknat: Stridsåtgärder är tillåtna för att få ett företag att teckna avtal respektive för att få ett utländskt företag att teckna svenskt kollektivavtal. Det senare är en följd av den s k Lex Britannia, som innebär att svenska kollektivavtal alltid går före ett eventuellt avtal som ett utländskt företag har tecknat i sitt hemland.

Det fackliga löftet och minimivåer som golv

Själva idén bakom facklig organisering är att anställda som jobbar med likvärdiga arbetsuppgifter, ska ha rätt till lika löne- och arbetsvillkor. Därför är det ett självklart fackligt krav att alla som jobbar på svensk arbetsmarknad omfattas av de kollektivavtal som gäller i Sverige. Detta ifrågasätts nu utifrån EU:s grundläggande princip om fri rörlighet av tjänster.

Arbetarrörelsen har hävdats att EU inte ska besluta om frågor som rör arbetsmarknad i allmänhet, och konflikträtt och löner i synnerhet. Dock finns i rörelsen visst stöd för att använda unionen för att påverka och höja minimivåer inom t ex arbetsmiljö-, anställningstrygghets-, arbetstids- och jämställdhetsområdet. Minimivåer får aldrig leda till en harmonisering, alltså en gemensam EU-lagstiftning som gör det omöjligt för medlemsländer att ha högre ambitioner och bättre skydd.

Förändrade förutsättningar och Vaxholmsdomen

Förutsättningarna för att nationellt bedriva en politik till försvar för den svenska modellen har successivt undergrävt. Utslaget i Vaxholmsmålet i december 2007 visar på det. Vaxholmsdomen säger i korthet att den grundläggande rättigheten att vidta stridsåtgärder är underordnad den fria rörligheten av kapital och tjänster. Utländska arbetstagares arbetsvillkor avgörs av det s k utstationeringsdirektivet – och inte av de kollektivavtalade lönerna och villkoren i landet där man jobbar. Domen slår fast att fackföreningar inte har rätt att tvinga fram kollektivavtal med ett utländskt företag som har avtal i sitt hemland.

Inom arbetarrörelsen finns olika tolkningar av vad Vaxholmsdomen kommer att innebära för den svenska modellen. Mycket tyder på att den är hotad. En del menar visserligen att Lissabonfördraget stärker de fackliga rättigheterna. Många experter menar dock att EUs grundval om fri rörlighet inte förändras. Fackliga och sociala rättigheter kommer därmed även fortsättningsvis att underordnas den fria rörligheten och framför allt hamnar tvistefrågor av liknande slag som i Vaxholmsfallet fortfarande i EG-domstolen. Domstolens rätt att uttolka hur lagar – även på konflikträttens och lönernas område – ska tillämpas inom unionen förändras inte. Det är bakgrunden till att många inom arbetarrörelsen krävt att ratificeringen av Lissabonfördraget ska skjutas upp tills dess att garantier finns för att den svenska modellen är skyddad.

Diskutera:

1. Är den svenska modellen med kollektivavtalade löner och arbetsvillkor hotad i och med Vaxholmsdomen och andra liknande domar? I så fall, på vilket sätt?
2. Hur ska socialdemokratins strategi för att försvara de fackliga rättigheterna i Sverige se ut?
3. Vilken politik ska vi i arbetarrörelsen driva gentemot EU när det gäller löner, kollektivavtal, strejk- och konflikträtt?
4. Bör ratificeringen av Lissabonfördraget skjutas upp tills dess Sverige har garantier om att den svenska modellen är skyddad?

Läs mer

S bör kräva socialt protokoll, LO-tidningen 080815

http://www.lotidningen.se/?id_site=8&id_item=18811

Lissabon är bättre än Nice, Dagens Arena 080613

<http://www.dagensarena.se/text/2008/06/lissabon-ar-battre-an-nice>

Viktig EU-kritik, fel slutsatser, Dagens Arena 080303

<http://www.dagensarena.se/index.php?sid=1&pid=20&tid=220>

EU-fördraget minskar juristernas makt, LO-tidningen 080228

http://www.lotidningen.se/?id_site=8&id_item=14720

Kräv undantag för svenska modellen!, LO-tidningen 080222

http://www.lotidningen.se/?id_item=14303

Nidbild av facket påverkade domen, LO-tidningen 080207

http://www.lotidningen.se/?id_item=13934

Kräv undantag i EU-fördraget, LO-tidningen 080131

http://www.lotidningen.se/?id_site=8&id_item=13939

EU-fördraget ändrar maktbalansen till de stora ländernas fördel,

LO-tidningen 070823

http://www.lotidningen.se/?id_site=8&id_category=334&id_item=9426&criteria=lo tta%20fogde

För den som vill sätta sig in mer i EU-frågorna rekommenderas även ABFs studiematerial *Rättvist Europa*, som kan laddas ner här:

www.rattvisteuropa.abf.se. Materialet ger en belysning av många frågor ur ett europeiskt perspektiv, och innehåller åtskilliga länkar till artiklar och fördjupningsmaterial.

Vad är Socialdemokratiska EU-kritiker?

Socialdemokratiska EU-kritiker är en förening för medlemmar i socialdemokratiska partiet som menar att fred och ett konstruktivt EU-samarbete bara kan bestå om demokratin behåller sitt fotfäste, utvidgas och fördjupas i fler länder. Föreningen vill se ett samarbete som sätter människan före marknaden, och motsätter sig ett toppstyre i företags och lobbygruppers tjänst. Att flytta mer makt till Bryssel riskerar att urholka demokratin och minska medborgarnas intresse, delaktighet och engagemang för EU. Europas problem måste lösas genom att stärka demokratin, och makten måste då finnas där demokratin är som starkast – nära medborgarna. Därför säger föreningen:

- Nej till ökad överstatlighet – Försvara de mindre medlemsländernas rättigheter!
- Nej till EMU – Låt medlemsländerna ha kvar möjligheten att anpassa sina ekonomier till olikartade förutsättningar och utvecklingstendenser!
- Ja till alliansfri utrikes- och säkerhetspolitik – Säkerställ rätten till neutralitet i krig!

Ordförande för föreningen är EU-parlamentarikern Anna Hedh. Du kan bli medlem genom att betala in medlemsavgiften 150 kronor (75 kronor för icke förvärvsarbetande) på föreningens plusgiro 10 48 14-9. Glöm inte att ange namn och adress vid inbetalningen.

Du kan även gå in på föreningens hemsida www.eukritiker.se, där du bland annat hittar uttalandet *Respektera Irlands folkomröstning och använd tillfället att påverka EU!*